

Sygn. akt III AUa 331/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 grudnia 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Gawda
Sędziowie:	SA Krzysztof Szewczak (spr.) SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska
Protokolant: p.o. protokolanta sądowego Sylwia Zawadzka	

po rozpoznaniu w dniu 19 grudnia 2018 r. w Lublinie

sprawy Z. I.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o wysokość emerytury

na skutek apelacji Z. I.

od wyroku Sądu Okręgowego w Siedlcach

z dnia 23 lutego 2018 r. sygn. akt IV U 891/17

oddala apelację.

Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska Elżbieta Gawda Krzysztof Szewczak

III AUa 331/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 listopada 2017 r., znak:(...)Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2017 r., poz. 1383 ze zm.) odmówił wnioskodawcy Z. I. prawa do doliczenia do dotychczas otrzymanego świadczenia zwiększenia z tytułu opłacania składek na Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników za okresy od 17 lipca 1987 r. do 31 grudnia 1988 r. oraz od 1 stycznia 1997 r. do 6 maja 2014 r., ponieważ okresy te zostały już uwzględnione do okresów, od których zależy prawo do emerytury rolniczej.

W odwołaniu od tej decyzji Z. I. domagał się jej zmianę poprzez uwzględnienie przy ustalaniu wysokości emerytury z ZUS okresów ubezpieczenia społecznego rolników. Zdaniem wnioskodawcy pozbawienie go takiej możliwości stanowi naruszenie Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wnosił o jego oddalenie, podnosząc przy tym, że zaskarżona decyzja została wydana na podstawie art. 10 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, zaś powołane przez wnioskodawcę przepisy Europejskiej Konwencji Praw Człowieka stanowią o prawie do rzetelnego procesu sądowego, w tym skutecznego środka odwoławczego, zakazie dyskryminacji i zakazie nadużywania prawa.

Wyrokiem z dnia 23 lutego 2018 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach oddalił odwołanie.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że ZUS decyzją z dnia 13 stycznia 2015 r. przyznał Z. I., urodzonemu w dniu (...), emeryturę od dnia 1 listopada 2014 r. Do ustalenia wysokości emerytury organ rentowy przyjął za udowodnione okresy składkowe w wymiarze 26 lat, 1 miesiąca i 13 dni oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 5 miesięcy i 27 dni. Do ustalenia wysokości emerytury nie zostały uwzględnione następujące okresy podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników: od dnia 31 grudnia 1964 r. do dnia 26 stycznia 1970 r., od dnia 31 grudnia 1971 r. do dnia 30 czerwca 1977 r., od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 28 lutego 1978 r., od dnia 17 lipca 1987 r. do dnia 31 grudnia 1988 r. oraz od dnia 1 stycznia 1997 r. do dnia 6 maja 2014 r., ponieważ okresy te zostały uwzględnione przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej oraz wysokości tego świadczenia. ZUS w/w decyzją zawiesił wypłatę emerytury z FUS z powodu zbiegu prawa do więcej niż jednego świadczenia. Decyzją z dnia 3 lutego 2015 r. Prezes KRUS wstrzymał od dnia 1 lutego 2015 r. wypłatę ubezpieczonemu emerytury rolniczej na podstawie art. 33 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ponieważ świadczenie ZUS jest korzystniejsze od dotychczas pobieranej emerytury rolniczej.

W dniu 27 października 2017 r. Z. I. złożył wniosek do ZUS o ponowne ustalenie wysokości emerytury. Załączając zaświadczenie z KRUS domagał się doliczenia okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników do okresów składkowych. ZUS odmówił uwzględnienia tych okresów przy ponownym ustalaniu wysokości emerytury, ponieważ zostały one uwzględnione do nabycia prawa i ustalenia wysokości emerytury rolniczej. W związku z tym, zaskarżoną decyzją z dnia 13 listopada 2017r. oddalił wniosek ubezpieczonego o ponowne obliczenie wysokości emerytury.

W ocenie Sądu Okręgowego odwołanie ubezpieczonego nie jest zasadne.

Stosownie do art. 10 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych okresów, o których mowa w ust. 1 i 2 tego artykułu, nie uwzględnia się, jeżeli zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty, na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Sąd Okręgowy dalej podniósł, że w sytuacji ubezpieczonego bezsporne jest, iż wszystkie okresy jego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników zostały uwzględnione przez KRUS przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej i jej wysokości. W związku z tym, w świetle ostatnio powołanego przepisu, okresów tych nie można uwzględnić przy ustalaniu wysokości emerytury wypłacanej z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Bez znaczenia jest przy tym okoliczność, że wypłata emerytury została wstrzymana decyzją z dnia 3 lutego 2015 r.

Za bezpodstawny Sąd I instancji uznał zarzut ubezpieczonego, że ten stan jest niezgodny z Europejską Konwencją Praw Człowieka.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżona decyzja odpowiada prawu, a odwołanie jako bezzasadne podlega oddaleniu.

Apelację od tego wyroku wniósł ubezpieczony Z. I.. Zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości wnioskodawca nie przedstawił w apelacji zarzutów i ich uzasadnienia w sposób odpowiadający wymaganiom określonym w art. 368 § 1 pkt 2 i 3 k.p.c. Z treści apelacji wynika, że nieuwzględnienie okresów podlegania ubezpieczeniu rolników przy ustalaniu wysokości emerytury pracowniczej ubezpieczony traktuje jako przejaw dyskryminacji. Zdaniem apelanta zaskarżony

wyrok został wydany z naruszeniem przepisów art. 14 i 17 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Powołując się na to wnosił w istocie o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie przy ustalaniu wysokości emerytury pracowniczej okresów opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Ustalenia Sądu I instancji i wyprowadzone na ich podstawie wnioski Sąd Apelacyjny w pełni podziela i przyjmuje za własne. Sprawia to, że nie zachodzi potrzeba powtarzania szczegółowych ustaleń faktycznych oraz dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku interpretacji przepisów prawa mających zastosowanie w sprawie niniejszej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 8 października 1998 r., II CKN 923/97 – OSNC 1999, z. 3, poz. 60; z dnia 12 stycznia 1999 r., I PKN 21/98 – OSNAP 2000, nr 4, poz. 143; z dnia 20 stycznia 2000 r., I CKN 356/98 – LEX nr 50863; z dnia 7 kwietnia 2004 r., IV CK 227/03 – LEX nr 585855; z dnia 20 maja 2004 r., II CK 353/03 – LEX nr 585756; z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09 – LEX nr 518138; z dnia 27 kwietnia 2010 r., II PK 312/09 – LEX nr 602700).

Z niekwestionowanych przez strony ustaleń Sądu I instancji wynika, że Z. I. jako osoba urodzona przed 1 stycznia 1949 r. (urodził się w dniu (...)) nabył na podstawie art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2013 r., poz. 1440 ze zm.) prawo do emerytury z powszechnego systemu emerytalnego (tzw. emerytury pracowniczej) od dnia 1 listopada 2014 r. Do ustalenia wysokości tej emerytury organ rentowy nie uwzględnił następujących okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników: od dnia 31 grudnia 1964 r. do dnia 26 stycznia 1970 r., od dnia 31 grudnia 1971 r. do dnia 30 czerwca 1977 r., od dnia 1 lipca 1977 r. do dnia 28 lutego 1978 r., od dnia 17 lipca 1987 r. do dnia 31 grudnia 1988 r. oraz od dnia 1 stycznia 1997 r. do dnia 6 maja 2014 r., ponieważ zostały one wcześniej uwzględnione przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej oraz obliczaniu wysokości tego świadczenia (emerytura rolnicza od dnia 1 marca 2014 r. przyznana decyzją Prezesa KRUS z dnia 6 maja 2014 r.). W okresie od dnia 1 marca 2014 r. do dnia 31 stycznia 2015 r. Z. I. pobierał emeryturę rolniczą. Po nabyciu przez niego od dnia 1 listopada 2014 r. prawa do emerytury pracowniczej Prezes KRUS decyzją z dnia 3 lutego 2015 r., na podstawie art. 33 ust. 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz.U. 2013 r., poz. 1403 ze zm.), wstrzymał od dnia 1 lutego 2015 r. wypłatę apelantowi emerytury rolniczej, ponieważ przyznana mu przez ZUS emerytura z powszechnego systemu emerytalnego jest świadczeniem korzystniejszym od dotychczas pobieranej emerytury rolniczej, a nadto zobowiązał go do zwrotu wypłaconej emerytury rolniczej za okres od dnia 1 listopada 2014 r. (data przyznania przez ZUS emerytury pracowniczej) do dnia 31 stycznia 2015 r.

Przechodząc do oceny apelacji wnioskodawcy w pierwszej kolejności należy zauważyć, że w polskim systemie ubezpieczeń obowiązuje przyjęta przez ustawodawcę w ustawie o ubezpieczeniu społecznym rolników zasada jednego świadczenia (tzw. zasada niekumulacji), która dotyczy zbiegu świadczenia przysługującego z tytułu prawa do renty lub emerytury rolniczej ze świadczeniem przysługującym z tych samych tytułów, ale z innego ubezpieczenia społecznego. Statuuje ją powołany wyżej przepis art. 33 ust. 2 tej ustawy przewidujący, że w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty przysługującej na podstawie ustawy z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, uprawnionemu urodzonemu przed dniem 31 grudnia 1948 r. wypłaca się jedno wybrane przez niego świadczenie. Tym samym przepis ten reguluje wyłącznie kwestię zbiegu prawa do świadczenia, w sytuacji, w której jedna osoba spełnia warunki do otrzymania więcej niż jednego świadczenia (emerytury lub renty), z różnych systemów ubezpieczeniowych. Przy czym, wybór świadczenia należy do sfery jego samodzielnych uprawnień i nie podlega ocenie. To znaczy, że nawet jeżeli uprawniony zażąda wypłaty niższego świadczenia, żądanie to musi zostać uwzględnione (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2013 r., II UK 186/13 – LEX nr 1675284 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 października 2010 r., K. 16/08 – OTK-A 2010, nr 8, poz. 72). Wobec powyższego nie budzi wątpliwości, że art. 33 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników ma zastosowanie, gdy ubezpieczony nabywa prawo do emerytury w obu systemach, co w rozpoznawanej sprawie miało miejsce.

Zasadę jednego świadczenia realizuje jednak pośrednio rozwiązanie zawarte w art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 10 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, które przewiduje możliwość uzyskania świadczenia w danym systemie (powszechnym lub rolniczym) także wtedy, gdy ubezpieczony nie zdołał zgromadzić w danym systemie wystarczającego stażu ubezpieczeniowego wymaganego do przyznania mu prawa do emerytury z tego właśnie systemu, co następuje przez doliczenie stażu ubezpieczeniowego z drugiego systemu. Jest to systemowe rozwiązanie normatywne korzystne dla ubezpieczonego i uwzględniające w samym założeniu jego interes, ponieważ w przeciwnym wypadku brak wymaganego stażu emerytalnego skutkowałby niemożnością nabycia prawa do emerytury w żadnym systemie. Wspomniana zasada pozostawia woli ubezpieczonego, który system do uzyskania świadczenia emerytalnego wybierze. Według wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 maja 2007 r., II UK 164/06 (OSNP 2008, nr 11-12, poz. 172) dokonanie przez ubezpieczonego wyboru co do zaliczenia wskazanego okresu do okresu ubezpieczenia, od którego zależy prawo do emerytury w określonym systemie (pracowniczym lub rolniczym), uniemożliwia późniejsze zaliczenie tego samego okresu w innym systemie (art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników i art. 10 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych; por także wyroki Sądów Apelacyjnych: w Gdańsku z dnia 6 maja 2016 r., III AUa 13/16 – LEX nr 205384; w Łodzi z dnia 8 maja 2014 r., III AUa 1368/13 – LEX nr 1477220 oraz z dnia 8 maja 2017 r., III AUa 659/16 – LEX nr 2295217; w Białymstoku z dnia 18 września 2013 r., III AUa 290/13 – LEX nr 1378575).

Pozostaje jeszcze do rozważenia, czy Z. I. przysługuje prawo do zwiększenia emerytury wypłacanej przez ZUS za okres opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników.

Stosownie do art. 56 ust. 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2018 r., poz. 1270) jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe nie zostały uzupełnione okresami wymienionymi w art. 10, emerytura ulega zwiększeniu za okres opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Fundusz Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników. Zwiększenie to ustala się według zasad wymiaru przewidzianych dla części składkowej w przepisach, o których mowa w ust. 3.

Należy jednak z całą mocą podkreślić, iż zgodnie z art. 56 ust. 5 ostatnio powołanej ustawy, zwiększenie, o którym mowa w ust. 4, nie przysługuje osobie mającej ustalone prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W tym miejscu należy wskazać, że ustawodawca w przepisie art. 56 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wprowadził rekompensatę za okres podwójnego ubezpieczenia, jaką jest instytucja zwiększenia świadczenia z powszechnego systemu emerytalnego w sytuacji, gdy okresów podlegania ubezpieczeniu społecznym rolników, za które opłacono składkę według obowiązujących przepisów, czy okresów pracy w gospodarstwie rolnym, czy prowadzenia gospodarstwa rolnego, o których mowa w art. 10 powołanej wyżej ustawy, nie uwzględniono w celu uzupełnienia brakujących okresów składkowych i nieskładkowych przy ustalaniu prawa do emerytury. Jednakże wyjątek od tej zasady stanowi art. 56 ust. 5 tej ustawy, dotyczący sytuacji, w której jednostka ma ustalone prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników. W związku z powyższym nie istnieją przesłanki, żeby zwiększać świadczenie z ubezpieczenia powszechnego, gdyż składki opłacane na ubezpieczenie rolnicze zostały skonsumowane przez ustalenie świadczenia emerytalnego albo rentowego z ubezpieczenia społecznego rolników.

W sprawie bezsporne jest, że w wnioskodawca ma ustalone prawo do emerytury rolniczej, zatem stosuje się do niego art. 56 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Bez znaczenia pozostaje natomiast fakt, że świadczenie z KRUS zostało później zawieszona w związku z przyznaniem emerytury na podstawie przepisów ostatnio powołanej ustawy. Przepis art. 56 ust. 5 był przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego w zakresie jego zgodności z Konstytucją RP. W wyroku z dnia 13 grudnia 2007 r., SK 37/06 (OTK-A 2007 r., nr 11 poz. 157), Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 56 ust. 5 jest zgodny z art. 67 ust. 1 i art. 32 ust. 1 i 2 Konstytucji RP oraz nie jest niezgodny z art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny pokreślił przy tym, że art. 56 ust. 4 ustanawia zasadę, która ma zrekompensować okres podwójnego ubezpieczenia. Odnosi się ona do możliwości zwiększenia

świadczenia, gdy okresów pracy w rolnictwie nie wykorzystano przy ustalaniu prawa do emerytury. Artykuł 56 ust. 5 stanowi wyjątek od tej regulacji, ponieważ w wypadku określonym w tym przepisie jednostka ma już ustalone prawo do świadczenia emerytalnego lub rentowego z ubezpieczenia społecznego rolników. Nie istnieją przesłanki, żeby zwiększać jej świadczenie z ubezpieczenia powszechnego, gdyż składki opłacane na ubezpieczenie rolnicze zostały skonsumowane przez ustalenie świadczenia emerytalnego albo rentowego z ubezpieczenia społecznego rolników.

Podkreślenia ponadto wymaga, że reżim ubezpieczenia społecznego rolników jest inny od powszechnego systemu ubezpieczeń społecznych, może zatem posiadać inne cechy i w odmienny sposób regulować uprawnienia wynikające z realizacji prawa do zabezpieczenia społecznego. Systemy te są uregulowane w odrębnych aktach normatywnych i różnią się sposobem tworzenia funduszu ubezpieczeniowego. W systemie powszechnym wysokość świadczeń jest co do zasady ekwiwalentna do ciężarów ponoszonych przez ubezpieczonych i płatników składek ubezpieczeniowych. Taka zależność nie zachodzi w systemie ubezpieczeń rolniczych. Natomiast ubocznie stwierdzenia wymaga, że zasadniczym warunkiem uwzględnienia okresów pracy rolniczej, o których mowa w art. 10 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przy ustalaniu prawa do emerytury jest zastrzeżenie, że okresy te nie zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Tym samym nie można ich uwzględnić podwójnie, tzn. zarówno przy ustalaniu prawa do świadczeń rolniczych, jak i świadczeń pracowniczych i pochodnych, o czym wyraźnie stanowią przepisy art. 10 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i art. 20 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Podstawy do obliczania wysokości, a następne wypłaty emerytury przyznanej wnioskodawcy z ubezpieczenia społecznego rolników oraz emerytury pracowniczej z powszechnego ubezpieczenia społecznego nie mogą stanowić powołane w apelacji przepisy Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzonej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., zmienionej Protokołami nr 3,5,8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993 r., Nr 61, poz. 284), a także Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka ONZ sporządzonej w Paryżu w dniu 10 grudnia 1948 r. W obu tych aktach prawnych zostały określone wyłącznie katalogi podstawowych praw człowieka. Nie zostały tam natomiast uregulowane zasady wypłaty świadczeń przyznanych osobie z różnych systemów zabezpieczenia społecznego.

Zaskarżony wyrok odpowiada więc prawu, a apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.